

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Podpora socioekonomických otázek ve vztazích mezi EU a Latinskou Amerikou“

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2010/C 347/07)

Zpravodaj: **pan José María ZUFIAUR NARVAIZA**

Na plenárním zasedání, které se konalo dne 26. února 2009, se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Podpora socioekonomických otázek ve vztazích mezi EU a Latinskou Amerikou.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 3. února 2010.

Na 460. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 17. a 18. února 2010 (jednání dne 17. února), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 110 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Doporučení

1.1 Učinit kvalitativní skok ve strategickém partnerství mezi oběma regiony. V nových světových souvislostech je podle názoru EHSV třeba posílit politický dialog a sestavit silnější agendu, jež by byla zaměřena jak na společné typy vzájemné závislosti, tak na otázky, v nichž se vyžaduje lepší mezinárodní regulace, jako jsou životní prostředí, snížení nerovností, migrace či mír a bezpečnost. V oblasti spolupráce mezi oběma regiony by bylo třeba úspěšněji zavádět do praxe závěry setkání na nejvyšší úrovni.

1.2 Vdechnout tradičním politikám novou energii. To znamená zařadit otázku migrací mezi ústřední témata biregionální agendy; věnovat se sociální soudržnosti z globálního pohledu, který by se zabýval posílením spolupráce za tímto účelem, vytvořením nástrojů strukturální konvergence, nastartováním odvětvových politik a rozvojem podmínek, jež by podpořily důstojnou práci. V dohodách o partnerství by bylo třeba náležitě řešit stávající asymetrie a použít k tomu nástroje, jako jsou hodnocení udržitelnosti, faktické uznání zásady zvláštního a diferencovaného zacházení s méně rozvinutými zeměmi, stanovení výjimek a přechodných období v odvětvích, kde to bude třeba, diferencovaný přístup k rozvojové spolupráci. Spolupráce s latinskoamerickými zeměmi s průměrnými příjmy by měla být zaměřena na tyto cíle: makroekonomickou stabilitu, posílení institucí, zvýšení konkurenceschopnosti a posílení obchodních kapacit, daňové reformy, inovace a spolupráci na poli vzdělávání, vědy a technologií.

1.3 Sestavit plán inovací jako faktoru rozvoje a transformace výroby, která se bude zabývat sociálními stránkami inovací. EHSV žádá, aby se zohlednil sociální rozměr inovací v jeho

nejrůznějších podobách: význam sociálních a kulturních souvislostí při procesech technologických inovací; sociální překážky jako chudoba, které inovace ztěžují; sociální dopady inovačních politik; schopnost inovací vytvářet sociální síť; potřeba vzít v potaz a proměnit ve veřejné politiky sociální inovace, které uskutečňuje sama společnost a které mají původ v pradávných poznatcích předků, skupin či pocházejí z praxe a jež se projevují mimo jiné v sociální oblasti a v oblasti životního prostředí; význam účasti občanské společnosti pro přijetí a uplatnění inovačních aktivit a politik.

1.4 Zařadit účast organizované občanské společnosti mezi ústřední témata strategického partnerství mezi EU a Latinskou Amerikou. Za tím účelem EHSV žádá, aby politika spolupráce EU a nový eurosociální program (*Programa EurosociAL*) zařadily mezi své priority: posílení organizací občanské společnosti a jejich zastupitelských orgánů či organizací, pokud jde o regionální otázky v Latinské Americe; vytvoření nástroje pro biregionální koordinaci zastupitelských orgánů organizované občanské společnosti obou regionů; účast EHSV v řídicím orgánu budoucí nadace EU-Latinská Amerika; účast organizované občanské společnosti v dohodách o partnerství EU-Latinská Amerika prostřednictvím vytvoření smíšených poradních výborů a aby do zmíněných dohod byly zařazeny zvláštní kapitoly věnované sociálním otázkám a otázkám práce a životního prostředí; institucionalizovat účast občanské společnosti ve strategickém partnerství EU-Mexiko; účast organizací organizované občanské společnosti při definování a vypracování programu *EurosociAL* a též na fórech sociální soudržnosti Latinská Amerika-EU.

1.5 Pokud jde o dohody o partnerství a volném obchodu, které EU vyjednává se zeměmi a regiony Latinské Ameriky, EHSV zdůrazňuje, že evropské instituce musí jako nezbytnou podmínku k jejich podpisu požadovat dodržování lidských práv a základních sociálních a pracovních práv. Výbor považuje za nutné, aby

došlo k uznání mechanismů pro sledování, hodnocení a konzultace k těmto dohodám za účasti organizované občanské společnosti. EHSV žádá Evropskou komisi, aby zajistila začlenění těchto zásad do jednání o dohodách o volném obchodu, která probíhají s Kolumbií a s Peru. Výbor trvá na tom, aby v institucích probíhaly důkladné politické diskuze ještě před zahájením, natožpak před ratifikací dohody, jak přislíbil kandidát na evropského komisaře pan GUCHT, a požaduje účast EHSV a organizací zastupujících organizovanou občanskou společnost v těchto diskuzích.

2. Pozitivní bilance vztahů EU-Latinská Amerika

2.1 Šesté vrcholné setkání nejvyšších představitelů států a vlád EU, Latinské Ameriky a karibské oblasti se uskutečnil ve zcela odlišném světovém, evropském a latinskoamerickém kontextu než před deseti lety, kdy došlo k zakládajícím krokům strategického evropsko-latinskoamerického spojení na summitu v Riu roku 1999 ⁽¹⁾.

2.2 Vztahy mezi EU a Latinskou Amerikou mají ve skutečnosti dlouhou, více než 30letou historii: od zahájení parlamentního dialogu EP-Parlatino v 70. letech přes proces ze San José či dialog ES-skupina z Ria. Navzdory tomu, že bychom si jakožto organizace občanské společnosti přály, aby tyto vztahy byly pokročily více, aby některé dohody o partnerství byly podepsány už před několika lety a aby se závěry summitů mnohem lépe převáděly do praxe, bilance dosud uskutečněných kroků je velmi pozitivní. V osmdesátých letech byl tento vztah odpovědí na mírové a demokratizační snahy a proměnil se ve významný přínos Evropského společenství k mírovým procesům ve střední Americe. Později EU podpořila regionalismus a strategické partnerství mezi oběma regiony s diferencovaným zaměřením na každý subregion, dále řešení společných úkolů, jež přinesla globalizace – jako jsou ohrožení životního prostředí, energetika, potravinová bezpečnost, migrace –, či reakce na finanční a ekonomickou krizi. Do biregionální agendy byl zaveden cíl sociální soudržnosti a poskytování globálních a regionálních veřejných statků. Biregionální vztahy měly rovněž vliv na globální řízení prostřednictvím účinné spolupráce všech zúčastněných stran. Jak uvádí poslední sdělení Evropské komise ⁽²⁾, byly spuštěny konkrétní nástroje, počínaje konáním summitů a postupem usilujícím o vytvoření sítě dohod o partnerství, které již byly podepsány s Chile a Mexikem. Taktéž byly podepsány listiny o strategickém partnerství s Brazílií a Mexikem. Na podporu odvětvových politik byly vytvořeny nástroje jako *Programa EurosociAL*, *EuroCLima* a další nástroje týkající se vzdělávání. Taktéž bylo vytvořeno parlamentní shromáždění

Evropy a Latinské Ameriky (EuroLat). Unie je i nadále nejvýznamnějším investorem v regionu, druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem a nejvýraznějším dárce rozvojové pomoci.

2.3 V oblasti občanské společnosti byla navázána síť vztahů s institucemi zastupujícími organizovanou občanskou společnost v subregionech Latinské Ameriky, došlo k účinnému přispění k vyšší koordinaci mezi různými odvětvími – podnikatelským, odborovým a třetí sférou – obou kontinentů; byla zlepšena spolupráce s regionálními parlamenty, EHSV má status pozorovatele EuroLat, s nímž podepsal protokol o spolupráci, který je otevřen rovněž našim institucionálním protějškům v Latinské Americe. V rámci strategického partnerství EU-Brazílie vznikl kulatý stůl EU-Brazílie za účasti EHSV a brazilské Rady pro hospodářský a sociální rozvoj. EHSV přispěl k posílení forem účasti občanské společnosti na subregionálních integračních procesech v Latinské Americe a byly podniknuty – zatím neuspokojivé – kroky usilující o účast organizované občanské společnosti při vyjednávacích postupech, o uznání zásady institucionalizace nástrojů pro monitorování a konzultace v rámci dohod o partnerství a kroky usilující též o to, aby tyto dohody obsahovaly sociální, pracovní a environmentální rozměr.

3. Na cestě ke kvalitativnímu posunu ve strategickém partnerství mezi oběma regiony

3.1 Nové politické souvislosti se nyní vyznačují celkovou hospodářskou krizí, úkoly souvisejícími s životním prostředím, hospodářským růstem Asie a zastavením jednání WTO, nárůstem migračních toků, celkovým zintenzivněním vztahů mezi jižními zeměmi a vznikem nových řídicích fór na světové úrovni – G-20, BRIC. V tomto kontextu, kdy se rozvojové země dostávají do popředí a kdy bude třeba jejich úlohu posílit i v mezinárodních finančních institucích ⁽³⁾ či organizacích OSN, nabývá na naléhavosti aktualizace agendy vztahů EU-Latinská Amerika a nastolení konkrétnějších a operativnějších mechanismů k rozpracování závěrů summitů a všech oblastí dvoustranných vztahů.

3.2 Současné se v Latinské Americe objevují nové integrační projekty jako například UNASUR (Unie jihoamerických národů), které více zdůrazňují politický rozměr, otázky bezpečnosti a obrany, infrastrukturu nebo koordinování energetické či finanční politiky. Současné s tím rostoucí potřeba politiky založené na spolupráci na mezinárodním poli, na niž krize obzvláště poukázala, klade důraz na význam otázek nesouvisejících s obchodem – nebezpečí pro životní prostředí, na energetiku, zajišťování a bezpečnost potravin, migraci, chudobu a nerovnost, mezinárodní finanční stabilitu – v biregionální agendě.

(1) Dosud se uskutečnily následující summity: Rio de Janeiro 1999; Madrid 2002; Mexiko 2004; Vídeň 2006; Lima 2008.

(2) Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Evropská unie a Latinská Amerika: globální hráči v partnerství, KOM(2009) 495 v konečném znění.

(3) K tomu viz doporučení EHSV obsažené v Programu pro Evropu: „EU by měla ... jednat ve prospěch zvýšení pravomocí rozvojových zemí v mezinárodních institucích, zejména v MMF a Světové bance.“ (čl. 18 odst. 3).

3.3 EHSV se domnívá, že nová etapa vyžaduje posílení politického dialogu a obnovenou agendu, jež by byla zaměřena jak na společné typy vzájemné závislosti, tak na otázky, v nichž se vyžaduje silnější a kvalitnější mezinárodní regulace, jako jsou životní prostředí, migrace, nárůst nerovností či mír a bezpečnost. Mělo by to vést ke stanovení společných plánů, jak čelit sociálním důsledkům hospodářské a finanční krize a posílit spolupráci v oblasti změny klimatu a jejích negativních dopadů, změny energetického modelu, výzkumu a vývoje a globálního řízení. Současně je důležité zachovat tradiční cíle biregionální spolupráce – podporu sociální soudržnosti, regionální integraci, zintenzivnění a náležité nastavení programů spolupráce – a přijít s novým impulsem pro naplnění platných dohod o partnerství, k čemuž je třeba použít způsoby, jež by více zohledňovaly asymetrie a lépe zaručovaly sociální soudržnost. V tomto směru považuje EHSV za pozitivní – i když i zde je možné další zlepšení – oznámení Komise o vytvoření investičního nástroje pro Latinskou Ameriku (MIAL), jenž podpoří integraci a vzájemnou propojenost regionů a rozvoj odvětvových politik; posílí kapitulu dohod věnovanou sociální soudržnosti – vedle dalších opatření hospodářského a sociálního charakteru – a podpoří iniciativy usilující o vytvoření fondů soudržnosti jako již fungující Fond strukturální konvergence Mercosuru (FOCEM) nebo ohlášený fond soudržnosti v rámci Úmluvy o celní unii přijatý střední Amerikou v roce 2007.

4. Pro silnější zapojení organizované občanské společnosti do cílů a programů strategického partnerství

4.1 EHSV se v souladu s vlastní zkušeností s evropskou integrací domnívá, že k posílení strategického biregionálního partnerství a jeho politických, hospodářských a sociálních cílů je třeba mnohem rozhodněji, konkrétněji a účinněji integrovat účast organizované občanské společnosti do všech fází procesu. Sociální účast je klíčová k tomu, aby byly vztahy otevřenější, známější a transparentnější, aby byl silněji podpořen smysl pro zapojení dotyčných společností do těchto vztahů a aby byla společně dohodnutá opatření účinná. Vztahy EU-LAK se rozvinuly více než před třemi desetiletími z vazeb mezi politickými uskupeními a sociálními organizacemi. Právě proto oživení biregionálního dialogu nevede jen cestou zahrnutí nových témat do agendy či snahy, aby tato agenda byla agilnější a účinnější, ale prostřednictvím toho, že se různým aktérům a odvětvím umožní, aby se do něj zapojili.

4.2 K povzbuzení a legitimizaci regionálních integračních procesů je zásadní impuls odspodu nahoru od organizací organizované občanské společnosti. Stejně tak realizace veřejných politik sociální soudržnosti vyžaduje vytvoření participativních sociálních institucí a jejich posílení. V tomto směru EHSV žádá Komisi, aby se při obnově eurosociálního programu (*Programa EurosociAL*) zamyslela nad programem posílení organizací organizované občanské společnosti a jejich zastupitelských orgánů či organizací v regionálních oblastech.

4.3 EHSV plně sdílí úmysl, aby strategické biregionální partnerství mělo přesnější a operativnější akční plán, který by bylo možné monitorovat a vyhodnocovat. Pro vyšší účinnost by k tomu bylo mimo jiné třeba konkrétně vymezit účast různých organizací zastupujících organizovanou občanskou společnost Latinské Ameriky a EU: Hospodářského a sociálního poradního fóra Mercosuru, Poradního výboru Středoamerického integračního systému, poradních rad zaměstnavatelů a pracujících Andského společenství národů, Andské poradní rady domorodého obyvatelstva a Andského sdružení spotřebitelů, dalších organizací, které by mohly vzniknout v Chile a v Mexiku, a EHSV samého. Všechny tyto organizace by mohly pozitivně přispět k vypracování politik, jako jsou politika sociální soudržnosti, změna klimatu, inovace, migrace, důstojná práce, jež by schválil summit a byly by součástí biregionální agendy. Proto se EHSV nabízí, že bude prosazovat vytvoření nástroje pro biregionální koordinaci zastupitelských orgánů organizované občanské společnosti obou regionů, jenž by sloužil k shromažďování podobných příspěvků v období mezi vrcholnými setkáními EU-Latinská Amerika.

4.4 EHSV těší ohlášený vznik nadace EU-LAK jakožto přípravného a monitorovacího orgánu a případně výkonného orgánu pro výkon mandátu vzešlého ze summitů a domnívá se, že konkrétní a participační funkce různých subjektů, jakou by uvedená nadace mohla zastávat, může být v tomto smyslu velmi pozitivní. EHSV jako nejrepresentativnější organizace evropské organizované občanské společnosti žádá o účast v řídicím orgánu budoucí nadace EU-LAK.

4.5 Jak bylo žádáno vzhledem ke všem předchozím summitům, tato účast organizované občanské společnosti by se měla odrazit v dohodách o partnerství tím, že v jejich rámci vzniknou smíšené poradní výbory, že do uvedených dohod budou zahrnuty sociální rozměr, otázky práce a životního prostředí a že občanská společnost bude zapojena do analýzy dopadů těchto dohod a bude konzultována.

4.6 EHSV též požaduje – obdobně k účasti občanské společnosti obou stran na strategickém partnerství EU-Brazílie formou vytvoření kulatého stolu zastupitelských institucí – zavedení podobné formy účasti ve strategickém partnerství mezi Mexikem a EU.

4.7 EHSV se domnívá, že efektivní zapojení organizované občanské společnosti do biregionálních strategických partnerství si žádá prohloubení jejich spolupráce s parlamentním shromážděním EU-Latinská Amerika. Za tím účelem vytvoří účinný systém pro komunikaci s tímto shromážděním a z pozice pozorovatelské instituce u EuroLat vyjádří příspěvky organizací občanské společnosti k tématům, o nichž se v dané instituci jedná a nad nimiž vládne shoda. Vytvoření nástroje pro biregionální koordinaci zmíněné v bodě 4.3 by k tomu velmi silně přispělo.

4.8 EHSV žádá výraznější přítomnost socioprofesionálních organizací při definování a vypracování druhé fáze programu Eurosocial. Je toho názoru, že by mohl Fóru sociální soudržnosti přispívat účinněji, pokud by byl více zapojen do jeho přípravy a realizace.

5. Socioekonomické stránky vztahů EU-Latinská Amerika

5.1 Přistěhovalecká politika Latinské Ameriky a EU

5.1.1 Rostoucí migrační toky směřující z Latinské Ameriky do Evropy vyžadují, aby rozhovory Evropy s Latinskou Amerikou o migraci byly zařazeny mezi ústřední témata biregionální agendy. Měly by vést ke konsensům, jež by dominovaly rozvoji preventivních migračních politik, které by nabízely legální cesty pro migraci a podporovaly náležité integrační politiky. Za tím účelem by bylo třeba zabezpečit základní práva migrantům, zejména pracovní a sociální; uzavřít dohody o uznávání odborné kvalifikace přistěhovalců; usnadnit postupy pro dočasnou migraci a pro slučování rodin přistěhovalých pracovníků usazených v Unii a uzavřít dohody, jež by podpořily právo přistěhovalců na politickou účast. Současně by bylo třeba zajistit reciprocitu v zacházení s migranty, kteří se přemísť z EU do LAK.

5.1.2 V otázce migračních toků, ať už dočasných (vyslaní pracovníci) či trvalých (klasická emigrace), by bylo třeba najít řešení, jež by zamezila tomu, aby v oblasti poskytování služeb či v otázce podnikových investic byli dočasně vyslaní pracovníci EU do Lat. Ameriky a naopak vystaveni dvojímu placení sociálních příspěvků – jak v zemi původu, tak v zemi, kde pracují. Tomuto dvojímu přispívání na sociální zabezpečení by bylo možné zabránit pomocí bilaterálních nástrojů, které by regulovaly to, aby byly použitelné jen jedny právní předpisy.

5.1.3 Ve vztahu ke klasičtější emigraci se ukazuje jako nezbytné regulovat převoditelnost dávek, zejména důchodů, do jiného státu. Přijetí či spuštění zmíněných nástrojů ekvivalentních k těm, které již existují pro jiné oblasti jak na straně EU, tak na straně Latinské Ameriky, by obohatilo institucionální vztahy a podpořilo situaci emigrujících pracovníků, kteří by se po skončení své pracovní dráhy mohli navrátit do svých zemí s nabytými důchody, plody své práce a příspěvků.

5.1.4 Aby migrující pracovníci nebyli nuceni ke slučování rodin na krátkou dobu – jehož důsledkem bývá vykořenění ze země původu –, bylo by možné zajistit uznání rodinných přídatků za předpokladu, že pracovník provádí svou pracovní činnost v jednom státě a jeho rodinní příslušníci sídlí v jiném. Umožnilo by to přesunout práva na místo rodin, z čehož by následně měly prospěch všechny zúčastněné strany. V tomto ohledu a jakožto nejdůležitější krok by bylo možné zdůraznit, aby dohody o partnerství EU-LAK, které již byly uzavřeny nebo na jejichž uzavření se pracuje, obsahovaly klauzuli o sociálním zabezpečení

podobnou těm, které se uvádějí v dohodách mezi EU a oblastí Středozeří⁽⁴⁾. Vzhledem k existenci Mnohostranné iberoamerické dohody o sociálním zabezpečení⁽⁵⁾ a nařízení EU č. 883/2004 by bylo možné zabývat se možnostmi koordinace těchto dvou nástrojů, což by posloužilo pracovníkům i podnikům. Napomohlo by to zlepšení ekonomických a sociálních vztahů mezi EU a Latinskou Amerikou.

5.1.5 EHSV považuje za zásadní, aby součástí prioritních činností nadcházejícího programu EurosociAL II bylo téma migrace mezi EU a Latinskou Amerikou. Taktéž vyzývá k realizaci návrhu Evropského parlamentu vytvořit Biregionální středisko pro sledování migrací.

5.2 Sociální soudržnost

5.2.1 Podle evropské zkušenosti vyžaduje politika soudržnosti vedle existence strukturálních fondů i globální a koherentní cíl, který by obsáhl několik politik – počínaje makroekonomickou stabilitou a konče bojem proti diskriminaci. Soudržnost v zásadě záleží na národních politikách a zdrojích, a proto by Latinská Amerika měla silněji zdůrazňovat vnitřní politiky: daňovou politiku, sociální ochranu, aktivní politiku na podporu konkurenceschopnosti a zaměstnanosti.

5.2.2 Podpora sociální soudržnosti při postupech regionální integrace současně znamená zabývat se řadou opatření. Od uznání asymetrie mezi zeměmi a regiony po další činnost, která se týká infrastruktury, fondů soudržnosti, harmonizace právních předpisů, regulační politiky, účinných nástrojů k řešení sporů, politiky harmonizace právních předpisů v oblasti práce, společného řízení migrace, průmyslových politik a vytvoření rámce pro výrobní odvětví. Kromě výlučně institucionálních cílů by podle názoru EHSV mělo biregionální partnerství pokročit v odvětvových dialogích až po vypracování biregionálního akčního plánu, který by spustil integrační dynamiku a přispěl k hospodářské a sociální konvergenci regionu díky řešení vnitřních asymetrií mezi zeměmi a regiony.

5.2.3 EHSV chápe, že rozhodné povzbuzení demokratického rámce pracovních vztahů, rozšíření důstojné práce, transformace šedé ekonomiky v legální činnost, sociální ochrana, kolektivní vyjednávání a sociální dialog jsou zásadními faktory sociální soudržnosti. Žádá, aby za tímto účelem EuroSociAL II přizval sociální partnery k hodnocení toho, jaké zkušenosti v této oblasti přinesl EuroSociAL, a k návrhu a řízení nadcházejícího programu.

⁽⁴⁾ ROZHODNUTÍ RADY A KOMISE 2000/204/ES, ESUO ze dne 24. ledna 2000 o uzavření Evropsko-středomořské dohody zakládající partnerství mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Marockým královstvím na straně druhé – Úř. věst. L 70, 18. 3. 2000, s. 1 [české znění není k dispozici] – viz zejména články 64 a 68.

⁽⁵⁾ http://www.oiss.org/IMG/pdf/Convenio_2007_esp.pdf [není k dispozici české znění].

5.2.4 EHSV je toho názoru, že pro sociální soudržnost je zásadní uznání práv domorodých obyvatel, jak stanovuje úmluva ILO č. 169 z roku 1989 o domorodém a kmenovém obyvatelstvu v nezávislých zemích.

5.3 Dohody o partnerství

5.3.1 Z pohledu EHSV je v těchto dohodách, které představují zevrubné kroky vedoucí k ekonomické liberalizaci, třeba – jednak k usnadnění probíhajících vyjednávání dohod o partnerství, jednak jakožto příspěvi k biregionálním cílům sociální soudržnosti –, aby byly náležitě zohledněny stávající asymetrie mezi dotyčnými subregiony Latinské Ameriky a EU. K tomu bude nutné použít nástrojů, jako je hodnocení udržitelnosti (zapojením stále účasti organizované občanské společnosti do studií dopadu), uznání zásady zvláštního a diferencovaného jednání s méně rozvinutými zeměmi, stanovení výjimek a přechodných období v oblastech, kde to bude třeba, diferencovaný přístup rozvojové spolupráce a podpora konvergenčních fondů.

5.3.2 Na druhé straně považuje EHSV za zásadní, aby EU nadále zachovala svou podpůrnou politiku zaměřenou na postupy regionální integrace v Latinské Americe. Je také toho názoru, že vícestranná jednání zahájená s některými zeměmi, jakož i strategická partnerství uzavřená s dalšími zeměmi musejí přispět k dosažení regionálních dohod a posílení integračních procesů. Bylo by k tomu vhodné využít strategii a opatření podobné těm, jež se uvádějí v odstavci 5.2.2. Pro EHSV to je nejpotřebnější základ biregionálního strategického partnerství a podmínka k tomu, aby se Evropa a Latinská Amerika staly globálními partnery v rámci mnohostranného řízení.

5.3.3 EHSV žádá rozpracování a naplnění ustanovení dohody o partnerství mezi EU a Chile, která se týká účasti občanské společnosti. Trvá na tom, aby byl konzultován EHSV a zastupitelské orgány chilské organizované občanské společnosti. Stejně tak EHSV žádá Radu partnerství EU-Mexiko o ustavení smíšeného poradního výboru jakožto orgánu pro monitorování a konzultování organizované občanské společnosti v rámci partnerství.

5.4 Spolupráce

5.4.1 V posledních letech bylo v rámci rozvojové spolupráce EU vyvinuto značné úsilí zaměřené na přizpůsobení změnám, jež byly zaznamenány v rozvojové agendě včetně otázky rozvoje zemí s průměrným národním důchodem. Aniž by byla dotčena prioritou EU, jež spočívá ve směřování zdrojů do zemí regionu s nižším národním důchodem, EHSV se domnívá, že musí pokračovat ve spolupráci se zeměmi s průměrným národním důchodem a zaměřit ji na strategické cíle, jako jsou makroekonomická stabilita a stabilita finančního systému, posílení institucionálních kapacit, účelnost a účinnost veřejných politik, daňové reformy,

produkční kapacita a investice do lidského kapitálu, inovace a podpora sociálních partnerů jakožto propagátorů institucionálních změn a změn předpisů.

5.4.2 Naplnění dohod o partnerství by vyžadovalo vyšší nasazení v oblasti přizpůsobení programů spolupráce, aby byly podpořeny politiky usilující o transformaci výroby a zlepšení konkurenceschopnosti, se zvláštním důrazem na kapacitu MSP, usnadnění obchodu a fyzického propojení trhů.

5.4.3 Stejně tak by bylo třeba posílit obchodní kapacity a podpořit přijetí společných politik v rámci procesů regionální integrace usilujících o sociální a územní soudržnost a snížení vnitřních asymetrií. Spolupráce v oblasti školství, na poli vědy a technologií může podpořit transformaci výroby a posílit podporu národním politikám výzkumu, vývoje a inovací jak prostřednictvím veřejných institucí, tak cestou programů pobídek určených soukromému sektoru.

6. Inovace, transformace výroby a vývoj

Na šestém vrcholném setkání EU-LAK se vlády rozhodly zaměřit svá jednání na inovace.

6.1 Inovace jsou jednou z hlavních hnacích sil rozvoje – ne-li hlavní silou – a jsou zásadní pro umožnění dlouhodobého a stabilního růstu a blahobytu. Ačkoli průmysl je nadále ústředním tématem budování technického pokroku, inovace jsou v současné době obecně rozšířeny i v dalších výrobních odvětvích: ve službách, zemědělství, energetice, a jsou tedy zásadní pro posílení produktivity v mnoha dalších oblastech.

6.2 Inovace jsou rovněž určujícím faktorem dvou silných trendů, jimiž se vyznačuje globalizace ekonomiky: rozvoj znalostní ekonomiky a přechod na udržitelné hospodářství. V těchto oblastech je rozdělení na globální a místní rozměr inovací nezbytnou podmínkou.

6.3 EHSV navrhne svým protějškům v Latinské Americe, aby se šesté setkání organizované občanské společnosti EU a Latinské Ameriky vyslovalo k otázce významu inovací pro transformaci výroby, vývoje a sociální soudržnosti a též k sociálnímu rozměru, který s sebou inovace přinášejí v jeho nejrůznějších podobách. To se týká zejména vztahů mezi oběma regiony v okamžiku, kdy je jejich cílem vybudování sítě partnerských dohod, jež by zahrnovaly též oblasti volného obchodu. Ambiciózní cíle dosáhnout ekonomické liberalizace, jež si kladou tato partnerství – která se považují za typ „WTO plus“, neboť jdou nad rámec toho, co bylo ujednáno v této organizaci –, mohou vyžadovat výrazné náklady na přizpůsobení, jež se musí vyrovnat s aktivními politikami transformace výroby a zlepšení konkurenceschopnosti, ve kterých musí zastávat velmi výraznou roli zavedení vnitrostátních systémů zaměřených na výzkum, inovace a vývoj.

6.4 Obzvláště významnou je vzhledem ke své klíčové roli v inovačních procesech otázka přenosu technologií. Vysoké požadavky partnerských dohod v oblasti ochrany duševních práv mohou představovat pobídku či záruku pro přenos technologií ze strany evropských investorů, avšak současně mohou být silnou překážkou pro vytváření či přenos technologií a inovací, jak konstatovaly některé vlády v regionu. Proto je obzvláště důležité, aby se tyto dohody vyznačovaly větší flexibilitou a takovými modely, které uznají silné asymetrie existující mezi oběma regiony na tomto poli, a to včetně rozvojové spolupráce EU, jak již bylo řečeno.

6.5 EU již čítá velký počet nástrojů pro spolupráci v oblasti V+V+I s Latinskou Amerikou. Zejména je třeba zmínit nástroje odvozené od VII. rámcového programu a dohody o technologické spolupráci podepsané s relativně rozvinutějšími zeměmi regionu, stipendijní programy či programy biregionální akademické spolupráce (Albán, ALFA) a programy, které spravuje generální ředitelství Komise pro vzdělávání. Nicméně dosud neexistuje integrovaná strategie, která by spojovala všechny tyto nástroje a uvedla je do vztahu s cíli biregionálního partnerství. Je nanejvýš třeba dostat se ze stavu současného roztržitého nástrojů, zejména uvnitř Komise, a zabezpečit, aby tyto nástroje přispívaly k posílení vnitrostátních kapacit V+V+I. V tomto rámci je třeba připomenout význam budování společného prostoru vyššího vzdělávání a výzkumu EU-LAK jakožto součásti „strategického partnerství“ obou regionů a budování plánu inovací a vývoje mezi oběma regiony. Spolupráce v oblasti školství, na poli vědy a technologií může podpořit transformaci výroby a posílit podporu vnitrostátních politik výzkumu, vývoje a inovací.

6.6 Inovace zahrnují též celou řadu dalších významných oblastí biregionální spolupráce, jako je zvýšení úrovně a kvality života obyvatelstva, například prostřednictvím dopadu na zvýšení produktivity při výrobě potravin, čímž se přispěje k zabezpečení zásobování potravinami. Taktéž používáním inovačních metodologií, technik, výrobků a služeb v oblastech, jako jsou zdravotnictví, školství či sociální zabezpečení. Tímto způsobem se usnadňuje určitým částem obyvatelstva přístup k takovým službám a odstraňuje se diskriminace, k jaké dochází například v používání informačních a komunikačních technologií. Dále v oblasti nových technologií výroby energie z obnovitelných zdrojů a zlepšení energetické účinnosti či snížení znečišťujícího efektu energie z fosilních zdrojů; další důležité příklady inovací vedoucích ke zlepšení kvality života občanů souvisejí s řešením problému přístupu k pitné vodě a dezertifikací půdy.

6.7 Vládne shoda nad tím, že třemi pilíři, na kterých stojí inovace, jsou znalosti, instituce a podniky. Z toho plyne, že významnými protagonisty postupu inovací jsou v zásadě univerzity, veřejné instituce a výrobní střediska. Nicméně inovace mohou pocházet z různých druhů poznatků: vědeckých, technologických, pradávných či nashromážděných (například místními obyvateli,

kteří znají vlastnosti rostlin, či kvalifikovanými pracovníky nějakého podniku). Když se mluví o institucích (odlišných od institucí trhu), odkazuje se podobně na agentury či další veřejné instituce, avšak k podpoře inovací je důležitý také další typ institucí, jakým mohou být instituce pro regulaci pracovních vztahů. Inovace nesouvisejí pouze s výrobním sektorem či podniky, ale též se sociální oblastí (zdravotnictví, školství, bydlení, obrana, spravedlnost, bezpečnost) či životním prostředím (voda, půda, biologická rozmanitost, odlesňování atd.).

6.8 V oblasti teoretické analýzy se uznává, že inovace je třeba ukázat z celkové sociální perspektivy a považovat je za souhrnný systém, který se dotýká celé společnosti a jde jí napříč, přičemž zahrnuje celou řadu otázek – od čistě vědeckých či technologických až po sociální a institucionální. Proto se od 90. let začaly řešit sociálně kulturní a organizační otázky týkající se fenoménu inovací, o nichž se zprvu uvažovalo jen málo. Z historického pohledu jsou technologické inovace spjaty s inovacemi sociálními či se sociálním rozměrem inovací a naopak. Vztah mezi sociálními inovacemi a hospodářským rozvojem je jasný, tudíž sociálnímu rozměru inovací by bylo možné přisuzovat klíčový význam, zejména v případech rodícího se strukturálního rozvoje.

6.9 Dalším zásadním rysem inovací je jejich schopnost utvářet sociální síť tím, že na základních sdílených hodnotách (společný majetek, společný zájem, sdílený osud atd.) budují sociální vazby mezi jedinci, skupinami, kolektivy a institucemi; tato pouta mohou vést k vytvoření sociálních podmínek příznivých k zavádění, používání a šíření inovací.

6.10 Na druhé straně se nesmí zapomínat na to, že existence sociálních překážek, jako je chudoba, bezpochyby brzdí inovační procesy. Jednak proto, že omezují využití nárůstu produkce, jenž je důsledkem inovací, protože chybí solventní poptávající strana. Jednak proto, že se nedostává lidského kapitálu, který by byl schopen podporovat a rozvíjet inovační procesy.

6.11 Kromě toho jsou inovace výsledkem komplexní řady vztahů mezi činiteli, kteří vytvářejí, šíří a používají různé druhy poznatků. Inovace vyžadují v řadě případů – jako jsou například průmyslová a rozvojová střediska a klastry – silnou regionální a místní dynamiku, které nelze dosáhnout bez účasti organizací občanské společnosti. Inovace s sebou přinášejí hlubokou kulturní změnu, proto je třeba je zařadit do samého středu hospodářských a sociálních strategií. V plánu podniků inovace vyžadují nákladné a dlouhodobé investice. To si žádá sociální přijatelnost změn a systémy pracovních vztahů založené na vyjednávání a konsensu. Rovněž je třeba politika vzdělávání lidského kapitálu v jeho různých vývojových fázích a na různých úrovních, tedy odborné vzdělávání i celoživotní učení.

6.12 Ze všeho výše uvedeného vyplývá pro účely tohoto stanoviska jeden závěr: sociální rozměr inovací je velmi důležitý. Abychom zamezili riziku, které by znamenalo technokratické zaměření inovací, je třeba zdůraznit význam sociální účasti a institucionálních rámců, jež ji podporují a umožňují, v těchto

procesech. To je obzvláště důležité pro EHSV, jenž žádá skutečný podíl sociálních činitelů a jejich zastupitelských organizací na návrzích týkajících se lidského kapitálu a obecně zapracování sociální tematiky do akčního plánu inovací, který bude třeba vypracovat na summitu.

V Bruselu dne 17. února 2010

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI
